

Göçmenlerin Girişimcilik Davranışlarının Kültürel Açıdan İncelenmesi*

A Cross-Cultural Evaluation on Entrepreneurial Behaviors of Immigrants

Arzu TOKER**, Nazmi KOZAK***

** Araş. Gör. Dr., Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü, Yunus Emre Kampüsü, 26470, Eskişehir.

E-posta: arzutoker@anadolu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-0619-9941

*** Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü, Yunus Emre Kampüsü, 26470, Eskişehir.

E-posta: nkozak@anadolu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-0859-8874

MAKALE BİLGİLERİ

Makale işlem bilgileri:

Gönderilme tarihi: 20 Mayıs 2019

Düzeltilme: 21 Ağustos 2019

Düzeltilme: 22 Ekim 2019

Kabul: 24 Ekim 2019

Anahtar sözcükler: *Didim, Turizmle bağlı göç, Göçmen girişimci, Girişimci kültürü, Gömülü kuram.*

ARTICLE INFO

Article history:

Submitted: 20 May 2019

Resubmitted: 21 August 2019

Resubmitted: 22 October 2019

Accepted: 24 October 2019

Key words: *Tourism-led migration, Entrepreneurial culture, Migrant entrepreneurs, Grounded theory, Didyma.*

ÖZ

Didim'in turizmle doğrudan ya da dolaylı bağlantılı olan göçleri, turizmin bir sektör olarak canlanmaya başladığı 1990'lı yıllara tarihlenmektedir. Turizm talebini karşılayabilmek için bölgede hız kazanan inşaat sektörü, yurt içi işçi göçlerini de kendine çekmiştir. Önceleri inşaatlarda işçi olarak çalışan vasıfsız göçmenler; zamanla turizm ve turizmle bağlı sektörlerde girişimci olarak rol almaya başlamışlardır. Bu bağlamda bu çalışmada; farklı kültürel özelliklere sahip göçmenlerin, girişimcilik davranışlarının şekillenmesinde kültürün rolünün anlaşılması amaçlanmıştır. Bu amaçla yapılan alan araştırmasında, yıllar içerisinde işçilikten işveren konumuna geçen ve Didim'in ekonomik yaşamına yön verecek güce erişen farklı etnik özelliklere sahip göçmenlerin, farklı girişimcilik davranışlarına sahip olduğu anlaşılmıştır. 21 göçmenle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve girişimci olan 11 katılımcıya ilişkin veriler analiz edilmiştir. Deşifre edilen görüşmeler gömülü kuram yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Analizler sonucunda, bireylerin girişimcilik davranışlarını belirleyen üç temel faktör tespit edilmiştir. Bunlar; kişisel özellikler, yapılan işe karşı tutum ve çevresel faktörlerdir. Ayrıca kültürel kökenleri farklı göçmenlerin, girişimcilik davranışlarının da farklılaştığı tespit edilmiştir.

ABSTRACT

Migration waves to Didyma that were directly or indirectly related to tourism began in 1990s, when tourism began to develop as a new industry. Construction industry, which gained momentum in order to meet increasing tourism demand, caused domestic labor migration, as well. The nonskilled immigrants, who used to work as construction workers, began to take part in tourism, retail, and construction industries as entrepreneurs. The first field study showed that the immigrants, who worked their way up from workmanship to being business owners and who attained enough power to dominate the economy of Didyma, had different entrepreneurial behaviors. In-depth interviews were conducted with 21 immigrants and the data about 11 entrepreneurs were analyzed. The deciphered interviews were analyzed through grounded theory approach. At the end of these analyses, three main factors that determine the entrepreneurial behaviors of the individuals were found. These are personality traits, attitude towards work, and environmental factors. In addition, it is determined that the entrepreneurship behaviors of immigrants who have different cultural backgrounds are also different.

GİRİş

Girişimci kavramı; olanaklardan yararlanma, yeni olanaklar yaratabilmek için üretim girdilerini örgütleme ve risk alma özellikleri ile ilişkilendirilir. Buna göre girişimci; henüz öngörmediği bir

bedel üzerinden satmak üzere üretim faktörlerini satın alan ve üretimi gerçekleştiren kişidir (TÜ-GİAD 1993). Girişimciliğin son yıllarda sadece ekonomik yönüyle değil, toplumsal ve kültürel bir olgu olarak da değer görmesi, girişimciliğin toplumsal boyutlarına da dikkat çekmektedir.

Psikolojik ve sosyolojik kuramlar, girişimcilik ve girişimci bireyi anlatmaya çalışırken, kâr elde etme güdüsünün dışındaki motivasyonlara

* Bu çalışma, 2017 yılında *The 4th Business Management International* başlıklı kongrede sunulan "An Evaluation an Entrepreneurial Behaviors of Immigrants: The Case of Didyma" başlıklı bildirisinin genişletilmiş halidir.

da dikkat çekmişlerdir. Bu disiplinlerde, bazı insanların neden diğerlerine göre daha fazla girişimci özelliklere sahip oldukları farklı şekillerde açıklanmaya çalışılmıştır. Bunlardan bazılarında, girişimciliğin bireylerin kendi kişisel özelliklerinden kaynaklandığı ileri sürülürken; bazılarında ise girişimciliğin bireylerin sosyo-kültürel özellikleriyle ilişkili olduğu ileri sürülmektedir (Aytaç 2006). Çünkü insanın içinde yaşadığı her türlü sistemin, insanı insan yapan en önemli unsurlardan biri olan kültürden bağımsız düşünülmesi olanaksızdır. İnsanların, içinde yetiştiği kültürel ortamın birer yansıması olduğu düşünüldüğünde, insanların kültürel arka planlarını, oluşturdukları sistemlere de taşıdıkları görülecektir (Demirel ve Dikici 2004). Alanyazında da bireylerin girişimcilik eyleminde buldukları sosyal bağlamın önemine sıklıkla vurgu yapılmaktadır. Kültürlerin toplumlarda girişimcilik davranışının tüm yönleri üzerinde derin bir etki yarattığı konusunda bir fikir birliği oluşmuştur (Licht 2010). Buna paralel olarak; araştırmacılar girişimciliğin kültürel temellerini açıklamaya odaklanmışlardır. Yapılan araştırmalar da kültürel değerler ile girişimcilik faaliyetleri arasında ilişkiler olduğunu göstermiştir (Baughn ve Neupert 2003). Kültürün girişimcilik davranışı üzerindeki etkileri ele alınırken, göç ettikleri yere kendi kültürel özelliklerini de taşıyan bireylerin girişimcilik davranışlarıyla ilgili farklılıkları da önem kazanmaktadır. Çünkü daha önce göç etmiş yakınlarının bulunduğu yerleşim yerini tercih eden göçmenlerin; iş bulabilme olanaklarının yanı sıra kültürel yakınlık boyutunu da önemsedikleri bilinmektedir (Doğanay 1997). Göçmenler açısından, ortak bir kültürel kimliğe dayalı sosyal kaynaklar, ırk ayrımı veya başlangıç sermayesinin olmaması gibi dezavantajlı durumları telafi etmenin bir yolu olarak görülmektedir (Halter 1995).

Bazı toplumların girişimcilik konusunda üstün performans göstermelerine rağmen, bazı toplumlarda bunun tam tersi bir eğilim görülmesinde o topluma ait kültürel değerlerin önemli ölçüde etkisi olabilmektedir. Toplumların dinamik bir unsuru olan girişimcilerin, yaşadıkları toplumun kültüründen bağımsız olmaları olanaklı değildir. Toplumun tüm üyeleri gibi girişimciler

de birtakım değer yargıları edinirken yaşadıkları toplumun etkisi altında kalırlar (Demirel ve Tikici 2004). Örneğin; Hofstede'in (1980) belirlediği kültürün boyutlarından bireyciliği yüksek olan ulusal kültürlerin (ABD) girişimciliği teşvik ettiği öne sürülürken; belirsizlikten kaçınmanın yüksek olduğu toplum kültürlerinde (Türkiye) girişimcilikle ilgili risklerden kaçınıldığı ileri sürülmektedir (Eroğlu ve Piçak 2011: 149). Girişimcilerin içinde yaşadıkları toplum kültürüne bağlı olarak edindikleri değer yargılarıyla gerçekleştirdikleri girişimcilik faaliyetleri, başka bir kültürel arka plana sahip girişimcilerin faaliyetlerinden farklı olabilecektir. Girişimcilik alanında karar almaktan işin sürdürülebilirliğine kadar, bu kültürel farklılıkların etkisi görülecektir. Bu çalışmada da aynı ulusal coğrafyada yaşasalar da farklı kültürel kimliklere sahip bireyleri girişimcilik konusunda motive eden unsurlar coğrafi köken farklılıklarıyla birlikte ele alınacaktır. Bu anlamda özgün değer taşıyan bu çalışma; aynı ulusal topraklardaki farklı kültürel özelliklere sahip bireylerin iş yapma/işe girişme biçimlerindeki farklılıkları ortaya koymak açısından önemlidir.

İç göçü açıklamak için geliştirilen birçok kuramsal model arasında; yaşanılan yer ile göç edilen yer arasındaki mesafenin etkisi, göçün gelir durumuyla ilişkisi, göçün fiziksel maliyeti, bilgi düzeyi, göç etme kararındaki kişisel özellikler, kişisel beklentiler, topluluk ve akrabalık bağları sıralanabilir. Mesafenin etkisi, göçle ilgili katlanılan maliyetlerin önemini ve bu maliyetlerin de mesafe ile yakından ilişkisi olması nedeniyle uzun mesafelerin göçü önlediğini belirtmektedir. Göçü gelire ilişkilendiren model, gelir ya da iş fırsatlarının dış göçten ziyade iç göç için daha iyi bir açıklama sağladığını tartışmaktadır. Göçün fiziksel maliyeti, göçün özel maliyetlerini etkileyerek fiziksel maliyetlerin kaynak dağılımını ve göçü etkilediğini iddia etmektedir. Bilgi ve göç modeli, alternatif yerleşim yerleri ile ilgili bilgilerin varlığının, varış yeri ile ilgili olarak potansiyel göçmenin kararında belirgin bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Göç ve kişisel özellikler modeli; yaş, cinsiyet, eğitim, bakmakla yükümlü olunan kişiler, bağlantılar, ırk ve etnisite gibi kişisel demografik özelliklerin, göç etme kararını etki-

lediğini savunmaktadır. Bireysel beklentiler modeli, göç kararı vermenin dinamiklerinin, hane halkının avantaj ya da dezavantajlar hakkındaki bireysel beklentilere temellendiğini ileri sürmektedir. Toplum ve akraba bağları modeli, akraba ve arkadaşların varlığının yaşamın değerli bir yönü olduğunu ve bunun alternatif yerleşim yerlerinde yardımlaşma imkânıyla bireyin yaşamını düzenleme potansiyelini artırarak göçü teşvik ettiğine dikkat çekmektedir (Poston 2006: 385). Bunların yanı sıra iç göç olgusunun Türkiye'ye özgü birtakım dinamiklerinin olduğu da belirtilebilir. Demografi, tarımsal yapıdaki değişimler, ulaşım sistemindeki gelişmeler, hukuki ve siyasi nedenler, sosyo-psikolojik nedenler, arazi kamulaştırmaları, kalkınma programları, terör olayları, doğal afetler gibi dinamikler iç göçü teşvik etmektedir (Adıgüzel 2016).

Bu çalışmada, ulusal sınırlar içerisinde hareket eden göçmenlerin doğrudan ya da dolaylı olarak turizmle ilgili alanlardaki girişimcilik faaliyetleriyle ilgili çalışmaların eksikliği (Işık vd. 2019) göz önüne alınarak; onların girişimcilik faaliyetlerinin yol haritasını belirleyen faktörler belirlenmeye çalışılacaktır. Çalışmanın, bu yönüyle turizm alanyazınındaki boşluğu gidereceği düşünülmektedir. Turizm bölgeleri, sadece farklı özellikteki turistlerin değil, aynı zamanda kendi özgün kültürel özelliklerini turizm bölgelerine taşıyan işgücünün de bir araya geldiği yerlerdir. Bu açıdan ele alındığında; göç öncesi süreçte turizm sektörüyle herhangi bir bağ kurmamış bireylerin girişimcilik davranışlarının ortaya konması, turizm alanındaki sektörel işleyişin sürekliliği açısından da önem taşımaktadır.

Özellikle ülke içinde gerçekleşen göçlerle yer değiştiren ve kendi kültürel özelliklerini de göç ettikleri yerlere taşıyan bireylerin hayata yeniden başladığı bir yerde, yerel ölçekteki girişimcilik davranışlarını etkileyen unsurların belirlenmesi, girişimciliğin kültür ile ilişkisini anlamak açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma aracılığı ile iç göç faaliyetleriyle yer değiştiren bireylerin girişimcilik davranışlarını şekillendiren kültüre bağlı faktörler ortaya çıkarılacaktır. Ayrıca farklı coğrafi kökenlere sahip bireyleri, girişimci olmak

yönünde motive eden unsurlar da bölgesel farklılıklarıyla birlikte ele alınacaktır.

GİRİŞİMCİLİK KÜLTÜRÜ VE GÖÇMEN GİRİŞİMCİLER

Ulusal alanyazında girişimcilik davranışlarıyla ilgili çok sayıda çalışma yer almaktadır (Aktürk 2012; Bozkurt ve Erdurur 2013; Ballı ve Koca-Ballı 2014; Çatır, Şimşek ve Ölekli 2015; Çuhadar ve Altınel 2016; Çalkın ve Işık 2017; Kavak ve Kaygın 2017; Akgöz, Gök ve İnce 2018). Alanyazında, girişimciliği etkileyen faktörler arasında incelenen kültür boyutu, genel kabul görmüş şekliyle Hofstede'nin (1980) yapmış olduğu ayrımdır. Hofstede (1980); bireycilik-toplumculuk, güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma ve erillik-dişlilik olmak üzere kültürün dört boyutu üzerinde durmuştur. Bunun yanında girişimcilik davranışlarını etkileyen kültür temelli alt boyutlar da tanımlanmıştır. Bunlar; aile yapısı, eğitim ve din kurumlarıdır (Güney 2007; Akpınar 2009).

Bireylerin sahip oldukları girişimcilik kültürüne bakıldığında, üyesi oldukları toplumun kültürel izlerini görmek mümkündür. Bireylerin girişimci anlayış ve davranışları, içinde yaşadıkları toplumun kültürel değerlerinin, çalışma yaşamının hangi değer yargılarıyla ilişkilendirildiğine bağlı olarak değişecektir. Bu noktada girişimcilik kültürü, bir girişimcinin inisiyatif alma becerisi, risk almaya eğilimi, kişisel değerleri, davranışları, deneyim ve yönetim becerisinin bileşiminden meydana gelen bir bütün olarak tanımlanabilir (Özkul 2008).

Toplumların kültürel yapısıyla ilgili farklılıklar; bireylerin risk almaya yönelik tepkilerini, rasyonel seçimlerini, başarıya güdülerini, kendine güven ve sorumluluk alma düzeylerini de farklılaştırmaktadır. Örneğin; kanaatkâr, "bir hırka bir lokma" anlayışına sahip kültürel yapılar açısından düşünüldüğünde para biriktirme, sıkı çalışma, fazla üretme, kazancı kutsama, iş olanaklarını kollama, rekabet vb. kavramların bir anlam ifade etmediği görülür. Bu toplumlarda sözü geçen eylemlere ilişkin olumlama, meşruiyet, teşvik ve yönlendirme azdır. Bunun tersi bir eğilim gösteren kültürler ise çok kazanmayı, para biriktirmeyi, gereksinim duyulandan fazlasını

üretmeyi, rekabeti, başarıyı, hırsı vb. olumlayıp yüceltirler (Aytaç ve İlhan 2007). Ayrıca girişimcilerin “güçlü başarıma duygusuna” ve “kendi kaderlerini kontrol arzusuna sahip oldukları” da dile getirilir. Buna göre, girişimcilerin işlerini başarıyla yürütebilmeleri, onların hayatlarını kontrol etme kapasitelerini artırma ve güçlü başarı duygusuna sahip olmalarına bağlıdır. Diğer yandan, girişimcilerin en belirgin özellikleri olarak, risk alma eğilimine sahip olmaları da gösterilir.

Etnik köken ve girişimcilik ile ilgili yapılan çalışmaların ilk izlerini Sombart’ın (1914), Weber’in (1930) ve Simmel’in (1950) çalışmalarını içeren klasik yazında bulmanın mümkün olduğu belirtilmektedir (Volery 2007: 32). Söz konusu çalışmaların da etkisiyle göçmen girişimciliğinin yapısal faktörlerden mi yoksa kültürel faktörlerden mi etkilendiği sorusu dikkat çekmiştir. Girişimcilikte yapısal faktörlerin etkili olduğunun iddia edildiği çalışmalarda, göçmen girişimciliğinin; iş gücü piyasasına giriş engellerine, sosyo-politik ortama ve göçmenlerin sosyal kimliklerini sürdürme ihtiyacına bağlı olduğu belirtilmektedir. Kültürel yaklaşımda ise göçmen girişimciliğinin; çok çalışmaya kendini adama, güçlü bir etnik topluluğa üye olma, ekonomik yaşam, riskin kabul edilmesi, sosyal değer kalıplarına uyum sağlama, dayanışma, sadakat ve kendi işine sahip olmaya yönelme gibi faktörlere bağlı olduğu ifade edilmektedir (Masurel, Nijkamp ve Vindigni 2004: 78-79). Söz konusu kuramsal yaklaşımların arasında yer alan ve Bonacich (1973) tarafından geliştirilen azınlıklar kuramında ise göçmen girişimciliğinin kaynağı olarak sosyo-ekonomik dışlanma ve girişimcilik ruhunun bileşiminin yer aldığı iddia edilmektedir (Bonacich 1973).

Göçmen girişimcilerin bir inceleme alanı olarak birçok ulusal ölçekli araştırmaya da konu edildiği anlaşılmaktadır (Taş ve Çitçi 2009; Çesteneçi 2012; Subanova 2013; Nişancı 2015; Güngördü 2018; Dengiz 2018). Bu çalışmalar; göçmenlik ve girişimcilik ilişkisi, göçmen girişimcilerin kişilik özellikleri, göçmenlerin girişimcilik davranışlarının temelinde yatan faktörler ve göçmenlerin bölgesel ekonomik katkıları gibi konulara odaklanmaktadır. Bu araştırmada da göçmenlerin girişimcilik davranışlarıyla sahip oldukları kültürel özelliklerin ilişkisi araştırılacaktır.

YÖNTEM

Temel amacı, aynı ulusal sınırlar içinde yaşayan ancak farklı kültürel özelliklere sahip bireylerin girişimcilik davranışlarını belirlemek olan bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan gömülü kuram yaklaşımı ile yapılandırılmıştır. Takip eden bölümlerde araştırmanın modeline, çalışma alanına ve araştırma bulgularına ilişkin bilgilere yer verilecektir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılacaktır. Nitel yöntemler derin ve ayrıntılı konularda çalışmaya imkân verir. Analizler için önceden belirlenmiş kategorilerin bir sınırlandırılması olmaksızın gerçekleştirilen bir alan çalışması, nitel araştırmanın derinliğini, açıklayıcılığını ve detaycılığını destekler. Böylece az sayıda kişi ve durum üzerinde çok daha fazla ve detaylı bilgi elde edilebilir (Patton 2014). Didim’de turizme bağlı göçlerle bölgeye yerleşen göçmenlerin, girişimcilik davranışlarının temelinde yatan özellikleri ve göçmenlerin kendi girişimci davranışlarını nasıl yorumladıklarını anlamaya yönelik yürütülen bu çalışmada gömülü kuram yaklaşımı kullanılacaktır (Punch 2011).

Gömülü kuram, sistematik olarak toplanmış ve analiz edilmiş verinin içinde gömülü halde olan kuramı keşfeden bir yöntem bilim olup, davranış sistemlerini ve bunların sonuçlarını hem açıklayan hem de tanımlayan bir yöntemdir. Bu açıdan bakıldığında gömülü kuram, insan etkileşimlerinin sunulduğu ve yansıtıldığı sosyal süreçleri araştırır. Gömülü kuramın amacı, bir bakıma insanların etkileşimleri aracılığıyla kendi gerçekliklerini nasıl tanımladıklarını anlamak ve bu bağlamda gelişen örüntü ve süreçleri incelemektir (Cutcliffe 2000). Bu açıdan ele alındığında; göçmen girişimcilerin kendi sosyal dünyalarını nasıl inşa ettiğini anlamak için araştırma sorusu gömülü kuram yaklaşımıyla ele alınacaktır.

Güvenden Uyulabilirlik

Nitel araştırmalarda, nicel araştırma yöntemlerinin geleneğine ait geçerlik ve güvenilirlik kavramları, farklı anlamlara gelmektedir. Nitel ara-

tırmaların doğası gereği, gerçeklerin bireylere ve içinde bulunulan bağlama göre sürekli bir değişim içerisinde olması nedeniyle araştırmanın benzer insan gruplarında tekrarlanması durumunda aynı sonuçlara ulaşmak mümkün olmayacaktır. Benzer şekilde, aynı araştırmayı yürüten farklı araştırmacıların da olayları algılama ve yorumlama şekli farklı olacaktır. İnsan davranışı, algılayışı ve yorumlayışı asla sabit olamayacağı için sosyal olaylarla ilgili bir araştırmanın tekrar etmesi veya aynı şekilde yorumlanması mümkün değildir.

Nitel araştırmaların kendine özgü doğası, araştırmacıları nitel araştırmaların geçerlik ve güvenilirliği üzerine kavramlar üretmeye itmiştir. Bunlardan yaygın bir şekilde kabul göreni, Lincoln ve Guba (1985), güvenilirliğin sağlanması için inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve onaylanabilirlik olarak ifade edilen dört ilke belirlemişlerdir. Bu araştırmada da güvenilirliğin sağlanması amacıyla;

- Araştırma alanına yaz ve kış dönemlerinde gidilmiş, böylece farklı kültürel yapılar gözlemlenmiştir.
- Veri çözümlemeleri yapılırken; araştırmacının yaptığı yorumlarla ilgili olarak katılımcının onayı alınmıştır.
- Araştırma süresince, araştırma sonuçlarına veya görüşmelerin ardından yapılan analizlerde ortaya çıkan kavramlara ilişkin bilgiler, uzmanların görüşüne sunulmuş ve uzmanlarla fikir alışverişi yapılmıştır.
- Yapılan tüm görüşmelerin ses kayıtları, depolama ortamlarında arşivlenmiştir.

Katılımcılar

Araştırmanın başlangıç aşamasında, görüşme yapılacak kişiler araştırmanın amacına dayanan; göçmen girişimci olma ve geldikleri coğrafi bölge ölçütüne bağlı olarak seçilmiş ve gömülü kuram ile özdeşleşmiş olan kuramsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kuramsal örnekleme, henüz kesinleşmemiş kategoriler ve yeni gelişen ancak tamamlanmamış fikirler olduğunda, adımların tekrar gözden geçirilmesini veya yeni bir yol izlenmesini sağlar. Kuramsal örnekleme, gelişen

kuramdaki kategorileri detaylandırmak ve düzeltmek için uygun verileri aramak ve toplamak demektir (Charmaz 2015). Glaser ve Straus'un (1967) ortaya attıkları kuramsal örnekleme kavramı, araştırmacının geliştirmek istediği kuramın türüne göre örneklemin geniş tutulabileceği temelinde değerlendirilir. Buna göre, veriler doyuma ulaşınca, diğer bir deyişle kavramlar ve süreçler tekrar edene kadar veri toplanabilir. Bu çalışma kapsamında ise 21 göçmenle görüşülmüştür. Bu göçmenlerden 10'u girişimci olmadığı için çalışma kapsamından çıkarılarak, analizlere 11 göçmenin verileri dâhil edilmiştir. Katılımcılara ilişkin bilgilere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Veri Toplama Yöntemi ve Veri Analizi

Araştırmada, katılımcıların duygu ve düşüncelerini tam olarak ifade edebilmelerini sağlamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma konusu ile ilgili sorular; katılımcıların bireysel göç hikâyelerine ve göç sonrası girişimcilik faaliyetlerine odaklanmıştır. Ayrıca, göç ile bölgeye yerleşip, katılımcıların kendi ifadelerine göre, hiçbir maddi kaynakları yokken başarılı birer girişimci olmalarında kültürel özelliklerin önemi anlaşılmaya çalışılmıştır.

Görüşmeler; 2017 yılı Temmuz ve Ağustos ayları ile 2018 yılı Ocak ve Mart aylarında yapılmıştır. Görüşmeler, katılımcıların izni ile ses kayıt cihazına kaydedilmiş ve deşifre edilmiştir. Veri hakkında derin bir bakış geliştirebilmek için deşifre metinleri dikkatlice okunmuş ve analiz, verilerin toplanmasıyla eş zamanlı olarak başlamıştır. Deşifre edilmiş görüşme metinlerinin dikkatlice okunmasının ardından, metinler, nitel araştırmalar için verilerin analiz edilmesinde ve görselleştirilmesinde araştırmacıya yardımcı olan profesyonel veri analiz programı MAXQDA 12'ye aktarılmıştır. Analiz kapsamına alınan 11 katılımcıya ait tüm görüşme metinleri ve tutulan alan notları kapsamlı ve sistematik bir şekilde çalışılarak analitik süreç denetimli bir şekilde baştan sona tamamlanmıştır. Bu sürecin sonucunda, üç ana tema altında 22 kategori elde edilmiştir.

BULGULAR

Analizler sonucunda göçmenlerin girişimcilik davranışlarını etkileyen faktörler; *kişisel özellikler*,

Tablo 1. Katılımcıların özellikleri

Katılımcı Kodu	Yaş	Girişimcilik Alanı	Önceki Deneyim	Geldikleri Bölge	Eğitim Düzeyi	Girişimcilik Süresi (Yıl)
K1	50	Emlak Sektörü	Yok	Doğu	Üniversite	11
K2	37	İnşaat Sektörü	Yok	Doğu	Üniversite	13
K3	69	Turizm Sektörü	Yok	İç Anadolu	Üniversite	35
K4	43	Emlak Sektörü	Yok	Doğu	Ortaokul	15
K5	60	Emlak Sektörü	Yok	Doğu	İlkokul	14
K6	66	Turizm Sektörü	Yok	Doğu	Üniversite	32
K7	46	Emlak Sektörü	Yok	İç Anadolu	Lise	12
K8	51	İnşaat Sektörü	Yok	Doğu	Üniversite	17
K9	46	Turizm Sektörü	Yok	İç Anadolu	Üniversite	25
K10	55	Emlak Sektörü	Yok	İç Anadolu	Lise	16
K11	56	Turizm Sektörü	Yok	İç Anadolu	Üniversite	26

yapılan işe karşı tutum ve çevresel etkiler olarak üç boyutta ortaya çıkmıştır. Takip eden bölümlerde, bu faktörler detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Göçmenlerin Girişimcilik Davranışlarına İlişkin Bulgular

Kişisel özellikler

Göçmenlerin girişimcilik davranışını etkileyen faktörlerden başlıcası sahip oldukları kişisel özelliklerdir. Bu özellikler; *iş olanaklarını değerlendirme becerisi, cesur olma, çalışkan olma, risk alabilme becerisi, gurbet psikolojisi yaşama, boş zaman alışkanlığı olmaması, geçmişte zorlu yaşam deneyimi, iyi bir yaşam beklentisi, girişken olma, kendine güvenme ve bürokratik güç* şeklinde sıralanabilir. Bu faktörlerden en fazla tekrar eden kodlara ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

Katılımcıların kişisel özellikleri boyutunda ortaya çıkan "iş olanaklarını değerlendirme" alt kategorisi ile ilgili görüşleri incelendiğinde katılımcıların, kendi potansiyellerini yapabilecekleri işle birleştirdikleri ve gelişen sektörün eksikliklerini kapatma güdüsüyle hareket ettikleri görülmektedir.

"Didim'in büyüyeceğini, alternatif turizm alanları yaratmamız gerektiğini, insanların Didim'de gidebileceği, eğlenebileceği hiçbir yerin olmadığını gördüm. Bu eksikliği kapatmak açısından o dönem-

ler atıl durumda olan bu araziye satın aldım ve bu işe girdim (K9)."

Katılımcıların girişimcilik faaliyetlerini etkileyen en önemli kişisel özelliklerden bir diğeri cesaretli bir şekilde yatırım yapabilmeleridir. Finansal kaynaklarını sonuna kadar kullanmak ya da bir işe sıfır noktadan başlamak, katılımcıların girişimci davranışlarını belirleyen özelliklerdendir.

"Biz memleketten buraya gelene kadar bir sürü zorluklar atlattık. Bu bir cesaret işidir. Mesela benim bu yaptığım yer, iki milyonluk bir işti. Bir milyonum var ama bir milyon da borçlanıyorum (K8)."

Yapılan analizler sonucunda, katılımcıların boş zaman değerlendirmeyi vakit kaybı gibi görerek, boş zamanlarında bile işleriyle ilgili faaliyetlerde bulunmalarını başarılarının ön koşulu olarak gördükleri ve bu durumla da gurur duydukları görülmüştür.

"Biz gurbet psikolojisiyle hareket ediyoruz, yani o mantıkla düşünüp, hep çalışıyoruz, çalışmaktan da başka bir şey bilmiyoruz (K2)."

"Küçükken tatilimizde bile resepsiyonda, barda, otelimizin havuz başında çalışıyorduk yani tatil diye bir şeyi ben çocukluğumdan beri hiç görmedim (K9)."

Yapılan İşe Karşı Tutum

Göçmenlerin girişimcilik davranışlarını etkileyen faktörlerden bir diğeri yaptıkları ya da yapacakları işe karşı tutumlarıdır. Bunlar; *güçlü çalışma motivasyonuna sahip olma, işin gerektirdiği donanıma sahip olma gereksinimi, kimsenin yapmadığını yapma çabası, hata yapma şansının olmaması, işin başında olma, yapılan işi kutsal görme ve işe karşı vicdani sorumluluk hissetme* şeklinde ifade edilebilir.

Göçmenler, geçmiş yaşamlarında sahip olmadıkları kültürel sermayeye (Bourdieu ve Wacquant 2003), göç ettikten kısa bir süre sonra sahip olma eğilimi göstermektedir. Turizm bölgesinde girişimci olarak kazanç sağlamanın en önemli adımlarından birinin yabancı dil öğrenmek olduğunu fark edenler, zaman kaybetmeden gerekli donanıma sahip olmanın yollarını aramaktadırlar. Ayrıca kendileri eğitilmiş olmasa bile çocuklarının eğitime önem vererek bu açığı kapatmaktadırlar.

“Göç eden birinci neslin eğitim eksikliği bulunuyordu ancak ikinci nesil bu eksikliği kapatmak amacıyla eğitim aldı, yabancı dil öğrendi (K6).”

Göçmen girişimcilerin başarısız olma endişesi ile güçlü bir şekilde çalışma motivasyonuna sahip oldukları anlaşılmaktadır.

“Biz bu memlekete çalışmaya geldik, yatmaya gelmedik. Babamız da öyle geldi, dedemiz de öyle geldi. Benim dedem hala çalışır (K2).”

“Biz çalışıp kazandığımız parayla gidip bira içemiyoruz, pavyon mudur, bar mıdır, otel midir, tatil midir, yok bizde. Yani gerekirse 12, 15 saat çalışırız, sürekli çalışırız (K8).”

Göçmen girişimciler, yatırım yapılacak iş alanlarını tercih ederlerken farklılık yaratma ve yapılmayanı yapma yoluna gitmektedirler.

“Bu arazi bana çok uygundu çünkü aquaparklar çok gürültülü eğlence alanlarıdır. Animasyonlar yapıyoruz, saatlerce sürüyor bu ve arazinin denize sıfır olması büyük bir üstünlüktü. Burayı aldık ve bu fikri yapmaya başladığımda herkes bunu çilgün bir proje olarak gördü (K9).”

Göçmen girişimcilerin, girişimcilik davranışlarını etkileyen faktörlerden, işe karşı tutumlarından bir diğeri “işinin başında olmak”, diğer bir

deyişle maddi olarak refaha erişse bile işi başkasına emanet etmemektedir.

“İstasyonumuz vardı ama hiçbir işten kaçmıyordum yani bizim petrolümüz var, bizim durumumuz iyi, ben oturayım sandalyede işçiler çalışsın değil, ben işçilerden daha da fazla çalışıyordum (K7).”

Yapılan işi kutsal görme boyutu, göçmen girişimcinin yaptığı işi para kazanılacak herhangi bir iş olarak görmekten de öte bu işe farklı anlamlar yüklemesi şeklinde ifade edilebilir. Kendi doğdukları yerde baba mesleği olarak yapılan işler, göç edilen yerde de yapılmaya devam edildiğinde, işi iyi yapmakla aile şerefini korumak birbirine eşdeğer olarak görülmektedir.

“Bugün parası olan ve isteyen herkes inşaat yapıyor olabilir ama inşaat bizim için kutsaldır. Çünkü dedemizin, babamızın, atalarımızın, amcalarımızın, bütün ailemizin mesleği. Başka toplumlara göre inşaat sektörü farklı olabilir çünkü iş dünyasındaki insanlar para var diye inşaat sektörüne giriyor ama bu yapabildiğimiz en iyi şey ve bu işi biz soyadımızla yapıyoruz (K2).”

Çevresel Etkiler

Göçmenlerin girişimcilik davranışlarını etkileyen son faktör ise çevresel etkilerdir. Bunlar; *akraba ve arkadaş ağları, başarısızlık halinde memleketlerine rezil olma korkusu, uzman desteği alma ve devlet desteği alma* şeklinde ifade edilebilir.

Göçmenlerin girişimcilik faaliyetlerini etkileyen faktörlerden çevresel etkiler incelendiğinde akraba/arkadaş ağlarının varlığı önem taşımaktadır. Göç edilecek yerde, akrabalar ya da arkadaşlar varsa, girişimcilik davranışı doğrudan etkilenmektedir.

“Kız kardeşim gelin olunca ben de onların vesilesiyle geldim. Ben 2007’de geldikten sonra abimler geldi. İstanbul’da kalıyorlardı, ben getirdim oradan onları. Onlar da farklı alanlarda ticaret yapıyorlar (K1).”

“Ankara’dan bir komşumuz burada yazlığının olduğunu, dükkânlarının olduğunu ve çok güzel bir yer olduğunu ve burada çalışacak ortak insan aradığını söyledi. Biz o şekilde, bir kış günü buraya geldik (K10).”

Göçmenlerin girişimcilik davranışlarını yönlendiren unsurlar arasında, başarısızlık durumunda memleketlilerine rezil olma korkusu yaşamının olduğu görülebilir.

“Bu işte başarısız olma şansımız yoktu. Biz burada bir yaşam kurduk ama uzakta da olsak bağlarımız kopmadığı için işi batırıp alnümüzü yere düşüremeyiz (K2).”

Göçmenlerin Kültürel Özelliklerinin Girişimcilik Davranışı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular

Göçmenlerin girişimcilik davranışlarının incelendiği bu çalışmada kültürel kökenin girişim-

cilik davranışı üzerindeki rolünü anlamak için Doğu bölgelerinden gelen (DBG) göçmenlerle İç Anadolu Bölgesi'nden gelen (İABG) göçmenlere ilişkin kodlamalar karşılaştırılmıştır. Tablo 2'de bu karşılaştırmaya yönelik kod listesi yer almaktadır. Kod listesinde yer alan sayısal ifadeler, ilgili kodların, farklı kültürel alt yapıları olan göçmenlerce görüşme süresince tekrarlanma sıklığını ifade etmektedir. Örneğin; göçmenlerin kişisel özellikleri, kültürel kökenlerine göre açıklanmaya çalışılırken, “gurbet psikolojisi yaşama” alt boyutunun DBG göçmenlerle yapılan görüşmelerde bu ifadenin toplamda sekiz defa vurgulandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir örneğe göre “iş ola-

Tablo 2. Katılımcıların Coğrafi Kökenlerine Göre Kod Sıklığı Dağılımı

Temalar	Kategoriler	Doğu Bölgelerinden Gelen Göçmenler (6)	İç Anadolu Bölgesi'nden Gelen Göçmenler (5)
Kişisel Özellikler	İyi Yaşam Beklentisi	3	-
	Geçmişte Zorlu Yaşam Deneyimi	5	-
	Gurbet Psikolojisi Yaşama	8	-
	Bürokratik Güç	-	1
	İş Olanaklarını Değerlendirme Becerisi	4	12
	Boş Zaman Alışkanlığı Olmaması	6	1
	Girişken	1	-
	Kendine Güven	1	-
	Risk Alabilme Becerisi	9	-
	Cesur	11	3
Yapılan İşe Karşı Tutum	Çalışkan	14	-
	Kimsenin Yapmadığını Yapma	-	6
	Yapılan İşe Kutsal Görme	1	-
	İşe Karşı Vicdani Sorumluluk	-	1
	İşin Başında Olma	1	1
	Güçlü Çalışma Motivasyonu	12	1
	Hata Yapma Şansının Olması	6	-
Çevresel Faktörler	İşin Gerektirdiği Donanıma Sahip Olma Gereksinimi	7	1
	Akraba/Arkadaş Ağları	19	2
	Memleketliye Rezil Olma Korkusu	8	-
	Uzman Desteği	-	3
	Devlet Desteği	-	2

naklarını değerlendirme becerisi" alt boyutunun, İABG göçmenlerle yapılan görüşmelerde, söz konusu ifadenin katılımcılar tarafından 12 defa vurgulandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2'ye göre DBG göçmenlerin kişisel özellikleri ana kategorisinin altındaki "çalışkanlık, cesur olma, risk alabilme becerisi, gurbet psikolojisi yaşama, boş zaman alışkanlıklarının olmaması, geçmişte zorlu yaşam deneyimi ve iyi bir yaşam beklentisinde olma" gibi faktörler girişimci davranışlarını etkilemekte, ön plana çıkmaktadır. İABG göçmenler ise piyasadaki "iş olanaklarına" ve sahip oldukları "bürokratik hareket kabiliyetine" göre girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaktadırlar.

DBG göçmenlerin yapılan işe karşı tutumları ele alındığında "güçlü çalışma motivasyonuna sahip olmaları, işin gerektirdiği donanımına sahip olma gereksinimi duymaları ve kendilerinde hata yapma şansı görmemeleri" girişimcilik davranışlarını yönlendirmektedir. İABG göçmenlerin ise "kimsenin yapmadığını yapma" motivasyonu ile hareket ettiği görülmektedir.

Girişimcilik davranışlarını etkileyen çevresel faktörlere bakıldığında ise DBG göçmenlerin girişimcilik davranışlarını "akraba/arkadaş ağlarının varlığı" diğer bir deyişle enformel yapıların desteği şekillendirirken; İABG göçmenlerin ise "uzman ya da devlet desteği alabilmeleri" girişimcilik davranışlarını şekillendirmektedir. DBG göçmenlerden farklı olarak, formel yapıların varlığı önem kazanmaktadır. DBG göçmenler için diğer bir önemli belirleyici, "başarısız olmaları durumunda göç ettikleri yerdeki köylülerine, akrabalarına rezil olma korkusu" yaşamalarıdır. Kazanmak ve dolayısıyla gururlanmak için "el işinde işçi" olmaktansa, başlangıçta aza kanaat ederek kendi işlerini kurarak yol almaktadırlar.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Didim; tarihi, kültürel ve doğal güzelliklere sahip olmasının yanı sıra Türkiye'nin en çok göç alan turizm bölgesi olması nedeniyle de dikkat çekmektedir. Didim'e yönelik göçlerin en önemli sonuçlarından biri, Didim'in ekonomik yaşamında göçmenlerin söz sahibi olmaya başlamasıdır. Göçmenler, sahip oldukları kültürel özelliklerle

re bağlı olarak birbirlerinden farklı girişimcilik özellikleri göstermeleri yönüyle farklılaşmakta ve Didim'in ekonomik kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadırlar.

Turizme bağlı nedenlerle Didim'e göç eden ve girişimcilik faaliyetinde bulunan DBG göçmenlerin girişimcilik davranışları incelendiğinde bu davranışları; kişisel özelliklerinin, yaptıkları işe karşı tutumlarının ve çevresel faktörlerin etkilediği anlaşılmıştır. Kişisel özellikler ele alındığında iş olanaklarını değerlendirme becerisi, cesaret, çalışkanlık, boş zaman alışkanlıklarının olmaması ve gurbet psikolojisi unsurlarının girişimcilik davranışlarını etkilediği görülmüştür. Bu sonuç; göçmenlerin gurbette farklı bir ruh haliyle iş yapması yönüyle Taş ve Çitçi'nin (2009) yaptıkları çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. DBG göçmenlerin işe karşı tutumları incelendiğinde; yapılması planlanan işle ilgili donanımına sahip olmasalar bile zaman kaybetmeden işin gerektirdiği donanımına sahip olma gereksinimi duydukları, güçlü çalışma motivasyonuna sahip oldukları ve yaptıkları işle ilgili olarak kendilerinde hata yapma şansı görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Güngördü (2018), göçmen girişimcilerin kişilik özellikleri üzerine yaptığı çalışmada da göçmen girişimcilerin yüksek motivasyon gücüne dikkat çekmiştir. DBG göçmenlerin girişimcilik davranışını etkileyen çevresel kaynaklı faktörler değerlendirildiğinde; bunlardan en önemlisinin akraba/arkadaş ağlarının varlığı olduğu anlaşılmıştır. Diğer yandan başarısızlık durumunda memleketliye rezil olma korkusu da doğulu göçmenlerin girişimcilik davranışlarını etkileyen en önemli motiflerden biri olarak öne çıkmıştır. Gündelik yaşam pratiklerinde yaygın olan komşuluk ve akrabalık ilişkileri, göçmenlerin iş yaşamına da etkilemektedir. Bu çalışmada, göçmenlerin başarılı olma gereksiniminin, memlekette kalanlara karşı sorumluluk duygusuyla ilişkisi ortaya çıksa da alanyazındaki benzer çalışmalarda (Bozkurt ve Erdurur 2013; Nişancı 2015) göçmenlerin başarıya duydukları güçlü istegın altı çizilmektedir.

İABG göçmenlere bakıldığında ise bireylerin kişisel özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkan; bürokratik güce ve iş olanaklarını değerlendirme becerisine sahip olma ile cesur olmaları gibi özelliklerin

girişimcilik davranışları üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Göçmenlerin işe karşı tutumları ele alındığında; *kimsenin yapmadığını yapma, para kazandığı yere vicdani sorumluluk hissetme ve işin başında olma* gibi faktörler öne çıkmıştır. Çevresel faktörler incelendiğinde ise İABG göçmenler için *arkadaş/akraba ağlarının varlığı*, DBG göçmenlerle kıyaslandığında görece düşük önemdeyken; işi bilen uzman birinden ve devletten destek alma girişimcilik davranışlarının oluşmasında önem kazanmaktadır. Burada vurgulanması gereken, bürokratik hareket kabiliyetine sahip olan göçmenlerin, girişim faaliyetlerinde formel yapıların desteğini alarak ve işi sansa bırakmayarak yol almalarıdır. Görüldüğü gibi, kültürel arka plana göre yapılan değerlendirmede de DBG göçmenlerle İABG göçmenlerin girişimcilik davranışlarının farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın sonuçları, son yıllarda da sıklıkla araştırmalara konu olduğu üzere (Demirel ve Tikici 2004; Masurel, Nijkamp ve Vindigni 2004; Özkul 2008) bireylerin girişimcilik faaliyetlerinde kültürün öneminin altını çizmiştir. Aynı ulusal sınırlar içerisinde yaşasalar da Doğu bölgeleri ve İç Anadolu Bölgesi'nden gelen göçmenlerin sahip olduğu farklı kültürel özellikler, girişimcilik kararı verirken ön plana çıkmakta ve yol haritalarını çizmelerinde belirleyici olmaktadır. Burada DBG göçmenlerin kültürel yaşam deneyimlerini, ticari faaliyetlerine de çok açık bir şekilde yansıttıkları ortaya çıkmıştır.

Alanyazın incelendiğinde, bu sonuçların benzer çalışmalarla bazı açılardan farklı sonuçlar ortaya çıkardığı da görülmektedir. Subanova (2018), yaptığı çalışmada girişimci davranışların risk alma becerisi ve yüksek motivasyonla ilişkilendirirken, girişimcilik başarısının yüksek olmasını ilgili alandaki iş deneyimiyle ilgili olduğu sonucuna varmıştır. Ancak bu çalışmada katılımcıların daha önce turizmle veya turizme bağlı sektörlerle ilgili herhangi iş/girişim deneyimi bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

Göçmen girişimcilerin ve girişimcilik davranışlarının bireylerin kültürel yapısıyla ilişkilerinin son dönemlerde ilgi çekmesi, kültürün girişimcilik davranışlarından bağımsız düşünülemedi-

ceğini göstermektedir. Bu çalışmada da ortaya konduğu üzere; göç hareketleri aynı ulusal sınırlar içerisinde gerçekleşse bile bireylerin kültürel özelliklerinin girişimcilik davranışlarını şekillendirmede rol oynadığı anlaşılmıştır. Girişim faaliyetlerinde bulunacak göçmenlerin bireysel potansiyellerinin doğru yönetilmesi, kuşkusuz ki yerel ve ulusal refaha katkı sağlayacaktır. Turizm bölgelerinin yoğun bir şekilde göç aldığı düşünüldüğünde, turizm alanındaki göçmen girişimciliğinin araştırılmaya değer bir konu olduğu da ortaya çıkmaktadır. Turizm bölgelerindeki girişim faaliyetlerinin ezici çoğunluğunu göçmenlerin gerçekleştirmesine rağmen, bu konudaki bilimsel çalışmaların eksikliği görülmektedir. Bu konuda yapılacak özellikle ampirik araştırmaların disiplinlerarası boyutta alanyazına katkı sağlayacak olmasının yanı sıra, göçmen girişimcilerin girişimcilik uygulamaları, bölgeler arası farklılıklarıyla ortaya konabilecek; böylece karar vericiler ve uygulayıcılar açısından da yol gösterici olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Akgöz, E., Gök, T. ve İnce, C. (2018). Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Örneği. İçinde; 9. *Uluslararası Girişimcilik Kongresi (ICE 2018)* (ss. 314-329). 10-12 Mayıs. Kırgızistan: Bişkek.
- Akpınar, S. (2009). *Girişimciliğin Temel Bilgileri*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Aktürk, E. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerindeki Etkisi: Düzce Üniversitesinde Bir Araştırma. (*Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*). Düzce: Düzce Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-Kültürel bir Perspektif, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15:139-160.
- Aytaç, Ö. ve İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve Girişimcikültür: Sosyolojik Bir Perspektif, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18): 101-120.
- Ballı, E. ve Koca-Ballı, A. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Bireysel Değerleri ve Girişimcilik Eğilimleri, *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 18 (1): 101-121.
- Baughn, C. C., ve Neupert, K. E. (2003). Culture and National Conditions Facilitating Entrepreneurial Start-Ups, *Journal of International Entrepreneurship*, 1 (3): 313-330.
- Bonacich, E. (1973). A Theory of Middleman Minorities, *American Sociological Review*, 38 (5): 583-594.
- Bourdieu, P. and Wacquant, L. J. D. (2003). *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*. (Çev: N. Ökten). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Bozkurt, Ö. ve Erdurur, K. (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8 (2): 57-78.
- Charmaz, K. (2015). *Gömülü Teori Yapılandırması Nitel Analiz Uygulama Rehberi*. (Çev. Ed. Rabia Hoş). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Cutcliffe J. R. (2000). Methodological Issues in Grounded Theory, *Journal of Advanced Nursing*, 31 (6): 1476-1484.
- Çalkın, Ö. ve Işık, C. (2017). Otel Çalışanlarının Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: TR83 Bölgesi Örneği. 1. Uluslararası Turizmin Geleceği Kongresi: İnovasyon, Girişimcilik ve Sürdürülebilirlik Kongresi (Futourism, 2017) (ss. 159-166). 28-30 Ekim. Türkiye: Mersin.
- Çatır, O., Şimşek, A. ve Ölekli, N. (2015). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Ampirik Bir Çalışma, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, (4): 105-114.
- Çesteneci, Y. (2012). Göçmenlik Olgusunun Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkileri. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi, İşletme Ana Bilim Dalı.
- Çuhadar, M. ve Altınel, M. (2016). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Analizi: Ortaöğretim Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma, (Analysis Of Entrepreneurship Tendencies Of Students In Tourism Education Field: A Study On Secondary Vocational Tourism School Students), *Turizm Akademik Dergisi*, (Tourism Academic Journal) Cilt (Vol): 3, Sayı (No): 2 (1-14).
- Demirel, E. T. ve Dikici, M. (2004). Kültürün Girişimciliğe Etkileri, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 2 (3): 49-58.
- Dengiz, S. (2018). Göç Hareketlerinin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerindeki Etkisi: Hatay İli Üzerine Bir İnceleme. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisat Ana Bilim Dalı.
- Eroglu, O., ve Piçak, M. (2011). Entrepreneurship, National Culture and Turkey, *International Journal of Business and Social Science*, 2 (16): 146-151.
- Glaser, B.G. and Straus, A. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago: Aldine Company.
- Güney, S. ve Nurmakhamatuly, A. (2007). Kültürün Girişimciliğe Etkisi: Kazakistan ve Türkiye Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Kültürlerarası Bir Araştırma, *Balkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (18): 62-86.
- Güngördü, S. (2017). Göçmen Girişimcilerin Kişilik Özellikleri ve Göçmen Girişimcilik Üzerine Algılar. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Halter, M. (1995). *New Migrants in the Marketplace: Boston's Ethnic Entrepreneurs*. Amherst: University of Massachusetts Press.
- Hofsteds, G. (1980). *Culture's Consequences*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Işık, C., Günlü Küçükaltan, E., Kaygalak Çelebi, S., Çalkın, Ö., Enser, İ. ve Çelik, A. (2019). Turizm ve Girişimcilik Alanında Yapılmış Çalışmaların Bibliyometrik Analizi, *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (1): 119-149.
- Kavak, O. ve Kaygın, E. (2017). Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişkinin Turizm Sektörü Açısından İncelenmesi. *IWACT'17 International West Asia Congress of Tourism Research* (ss. 436-450). 28 Ekim - 1 Kasım. Türkiye: Van.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Masurel, E., Nijkamp, P. ve Vindigni, G. (2004). Breeding Places For Ethnic Entrepreneurs: A Comparative Marketing Approach, *Entrepreneurship & Regional Development*, 16 (1): 77-86.
- Nişancı, Z. N. (2015). Göçmen Girişimcilik Üzerine: Pittsburgh'taki Türk Girişimciler, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 10 (1): 1-28.
- Özkul, G. (2008). Girişimcilik Teorileri ve Girişimci Tipleri: Antalya-Burdur-Isparta İllerinde (İBBS Düzey 2 TR61 Bölgesinde) İmalat Sanayi Kobi'lerindeki Girişimciler Üzerine Bir İnceleme. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisat Ana Bilim Dalı.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Poston, D. L. (2006). Migration. B. S. Turner (Editör), *The Cambridge Dictionary of Sociology içinde* (ss. 384-386). Cambridge: Cambridge University Press.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Subanova, A. (2013). Türkiye'deki Kırgız ve Kazak Kökenli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Alan Araştırması. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, İşletme Ana Bilim Dalı.
- Taş, A. ve Çitçi, U. S. (2009). Göçmen Girişimcilerin Girişimsel Yolculukları: Türkiye'deki Balkan Girişimciler. 1. *Uluslararası Balkanlarda Tarih ve Kültür Kongresi* (ss. 375-388). 10-16 Mayıs. Kosova.
- TÜGİAD. (1993). *Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Önemi ve Değişen Girişimcilik Nitelikleri*. İstanbul: TÜGİAD Yayınları.
- Volery, T. (2007). Ethnic Entrepreneurship: A Theoretical Framework. İçinde; L. P. Dana (Editörler), *Handbook of Research on Ethnic Entrepreneurship: A Co-Evolutionary View on Resource Management* (ss. 30-41). Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Göçmenlerin Girişimcilik Davranışlarının Kültürel Açıdan İncelenmesi

Anadolu Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu'ndan mezun oldu (2007). Bir seyahat acentasında yurtiçi operasyon müdürü olarak görev aldı (2005-2010). Anadolu Üniversitesi'nde çalışmaya başladı (2012). Yüksek lisans derecesini Anadolu Üniversitesi'nden Turizm ve Otel İşletmeciliği Ana Bilim Dalı'ndan (2011), doktora derecesini de Anadolu Üniversitesi'nden Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı'ndan aldı (2019). Halen Anadolu Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde görev yapmaktadır. Temel çalışma alanı, turizm sosyolojisidir.

Afyon'da doğdu. İlkokulu Sultandağı'nda Yeşilçiftlik İlkokulu'nda, ortaöğrenimini ise Yeşilçiftlik Ortaokulu'nda ve Sultandağı Lisesi'nde tamamladı. Çocukluk ve gençlik dönemlerini Sultandağı'nda geçirdi. Daha sonra Çukurova Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'ndan mezun oldu (1986). Hacettepe Üniversitesi, İşletme Ana Bilim Dalı Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans Programı'nı (1991), Dokuz Eylül Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Doktora Programı'nı tamamladı (1996). Başkent Üniversitesi'nde yardımcı doçent kadrosuna atandı (1998). Doçent unvanını aldı (2006). Anadolu Üniversitesi'nde profesörlük kadrosuna atandı (2011). Halen Anadolu Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.